

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Δ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ
ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΠΑΛ (ΟΜΑΔΑ Β΄)
ΔΕΥΤΕΡΑ 21 ΜΑΪΟΥ 2012
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)
ΚΕΙΜΕΝΟ

Πανανθρώπινο μήνυμα τέχνης

Κάθε πολιτισμός έχει τα όρια και το στίγμα του στον ιστορικό χώρο και χρόνο. Μέσα ωστόσο στην ιστορία του κόσμου, το αρχαιοελληνικό αισθητικό **επίτευγμα** σημαδεύει την καταγωγή μιας τέχνης με πανανθρώπινο μήνυμα και με διαστάσεις παγκόσμιες, θα έλεγα σχεδόν εξωχρονικές. Πρώτη έκφραση της αποστασιοποίησης του ανθρώπου από την αναγκαιότητα της φύσης, χάρη στη μεταμόρφωση της ύλης σε πνεύμα, το ελληνικό πλαστικό κατόρθωμα δηλώνει την επίμονη και έλλογη προσπάθεια του καλλιτέχνη να **δαμάσει** το πάθος και τη μοίρα με τα έργα του και της καρδιάς, αυτά που φέρνουν τον άνθρωπο όλο και πιο κοντά στο Θεό, αυτά που τον οδηγούν δίπλα στο συνάνθρωπο.

Αποκρυστάλλωμα μιας ορθής και όρθιας σκέψης, το αρχαίο άγαλμα (μεμονωμένο ή ως αναπόσπαστο μέρος αρχιτεκτονικού συμπλέγματος) καθαγιάζει και αγλαΐζει¹ τους χώρους της πόλης. Σήμα ανάτασης ψυχικής και ορόσημο πανάρχαιας μνήμης, θυμίζει στους πολίτες την αμέριστη ευθύνη τους για τη συνοχή της κοινωνικής ομάδας και ορθώνεται εγγυητής της ιστορικής αλληλεγγύης του συνόλου. Διαγράφει ο τεχνίτης τα πλαίσια μιας πάντα ευνομούμενης και ισορροπημένης πολιτείας, έτσι όπως την ονειρευόταν η νεογέννητη δημοκρατία και έτσι όπως την ορίζει η πλατιά ειρηνευτική κίνηση του θεϊκού βραχίονα στο αέτωμα του ολυμπιακού ναού. Κίνηση που αναδεικνύει τον Απόλλωνα ρυθμιστή στη διαμάχη του ανθρώπου με το ζώο, με το μυθικό Κένταυρο, στην

¹ αγλαΐζω=λαμπρύνω

Ολυμπία, και οργανωτή της ζωής μέσα στο φως του λόγου. Το πέρασμα από το μύθο στο λόγο έγινε, χάρη στην τέχνη, άγαλμα, θέαμα και θεωρία. [...]

Το πέρασμα από το ζώο, την άγρια φύση και τους αγρούς, στο δομημένο άστυ και στην οργανωμένη πόλη, ας πούμε τη θεϊκή **μετάβαση** από την κυνηγέτιδα Άρτεμι στην πολιάδα Αθηνά, δηλώνει με κάθε της μορφή και σε κάθε της βήμα η αρχαία ελληνική τέχνη, πρώτη αυτή εγρήγορση του ανθρώπου στον κόσμο του ελεύθερου πνεύματος. Αυτό ίσως είναι το συνοπτικό μέγιστο μάθημα του αρχαιοελληνικού βιώματος, των ανθρώπων που πρώτοι σμίλευσαν στο ξύλο, στην πέτρα και στο μάρμαρο, τη μορφή της εσωτερικής ενατένισης, συνδυασμένη με την ιδεατή **πληρότητα** της φυσικής ομορφιάς. Μαρτυρεί για τα λεγόμενά μου το αινιγματώδες χαμόγελο του αρχαϊκού κούρου και η ανείπωτη έκπληξη στο βλέμμα της κόρης μέσα στην πολύπτυχη φορεσιά της.

Ιδού η απαρχή της προσπάθειας για γνώση και για αυτογνωσία, ιδού το πρώτο ερωτηματικό, το για πάντα αναπάντητο, ιδού η αυγή του μυστηρίου που οδήγησε τον άνθρωπο να γίνει πλάστης αθάνατου έργου, δημιουργός δηλαδή θεών. Δάμασε η ελληνική τέχνη το ζώο πριν ανακαλύψει τον τέλειο άνθρωπο. Το συντροφικό συναπάντημα του ανθρώπου με τους θεούς διδάσκει η αρχαία αισθητική, στην προσπάθειά της να αιχμαλωτίσει την τέλεια μορφή την πάντα μετέωρη και πάντα τεταμένη προς μια ιδεατή πληρότητα, προς ένα αέναο γίνεσθαι. Να γιατί η αρχαία τέχνη θα μένει πάντα πρωτοποριακά επίκαιρη και ζωντανή: είναι η τέχνη πυξίδα και σταθερός προσανατολισμός, αυτή που δεν γνώρισε αμηχανίες και αγνοεί τα αδιέξοδα, γι' αυτό και εμπνέει κάθε αναγέννηση, γι' αυτό και μένει η βάση κάθε πνευματικής παλιννόστησης προς το **ουσιώδες**, δηλαδή τη δημιουργία ελευθερίας.

Ελένη Γλύκατζη-Αρβελέρ
Πολιτισμός και Ελληνισμός
Προσεγγίσεις, Αθήνα 2007
(Διασκευή)

A1. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (100-120 λέξεις).

Μονάδες 25

B1. Η αρχαία τέχνη θα μένει πάντα πρωτοποριακά επίκαιρη και ζωντανή. Να αναπτύξετε το περιεχόμενο της φράσης σε μία παράγραφο (70-90 λέξεις).

Μονάδες 10

B2. α) Να βρείτε τους δύο τρόπους πειθούς που χρησιμοποιεί η συγγραφέας στην τελευταία παράγραφο και να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με μία αναφορά για κάθε τρόπο (μονάδες 6).

β) Να εντοπίσετε στο κείμενο τέσσερις λέξεις ή φράσεις με μεταφορική σημασία (μονάδες 4).

Μονάδες 10

B3. α) επίτευγμα, δαμάσει, μετάβαση, πληρότητα, ουσιώδες: Να γράψετε από ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις παραπάνω λέξεις (μονάδες 5).

β) έλλογη, κοντά, συνοπτικό, φυσικής, αιχμαλωτίσει: Να γράψετε από ένα αντώνυμο για καθεμιά από τις παραπάνω λέξεις (μονάδες 5).

Μονάδες 10

B4. Να αναγνωρίσετε το είδος της σύνταξης στις παρακάτω φράσεις και να τις μετατρέψετε στο αντίθετο είδος:

Διαγράφει ο τεχνίτης τα πλαίσια μιας πάντα ευνομούμενης και ισορροπημένης πολιτείας (μονάδες 2).

Δάμασε η ελληνική τέχνη το ζώο πριν ανακαλύψει τον τέλειο άνθρωπο (μονάδες 3).

Μονάδες 5

Γ1. Σε ημερίδα του δήμου σου με θέμα «Τέχνη και Ζωή» συμμετέχεις ως εκπρόσωπος του σχολείου σου με εισήγηση 500-600 λέξεων. Στην εισήγηση αυτή αναφέρεσαι στην προσφορά της Τέχνης στους νέους σήμερα, καθώς και στους τρόπους με τους οποίους μπορεί το σχολείο να συμβάλλει στην ουσιαστική επαφή τους με αυτήν.

Μονάδες 40

Πανελλήνιες Εξετάσεις 2012

Απαντήσεις

A. Περίληψη

A. Στη διασκευή του κειμένου της Ελένης Γλύκατζη – Αρβελέρ γίνεται λόγος για την σπουδαιότητα της αρχαίας ελληνικής τέχνης. Αρχικά, επισημαίνεται η λειτουργία της αρχαιοελληνικής τέχνης ως παγκόσμιος οδοδείκτης ανθρωπισμού. Ιδιαίτερα η γλυπτική αποτυπώνει την προσπάθεια ελέγχου των παθών και της μοίρας μέσω της ψυχής και του πνεύματος. Τονίζεται ότι κάθε άγαλμα εξωραΐζει τις πόλεις αλλά και ηθικοποιεί τους πολίτες καθώς τους υπενθυμίζει το χρέος τους ότι οφείλουν να λειτουργούν αλληλέγγυα για τη διασφάλιση μιας δημοκρατικής πολιτείας. Παρακολουθώντας κανείς την εξέλιξη της τέχνης, συνειδητοποιεί τη μετάβαση από το φυσικό στον αστικό τρόπο ζωής. Πρώτοι μάλιστα οι αρχαίοι αποτύπωσαν την εσωτερική τους αναζήτηση στα δημιουργήματά τους. Η αρχαία ελληνική τέχνη λοιπόν αναγνωρίζεται διαχρονικά καθώς οι καλλιτέχνες, αναζητώντας την τελειότητα, προσπάθησαν να την αποτυπώσουν στα έργα τους, και λειτουργεί ως καθοδηγητής για επιστροφή στην πραγματική ελεύθερη δημιουργία.

B1

Η αρχαία τέχνη θα μείνει για πάντα πρωτοποριακά επίκαιρη και ζωντανή. Αναμφισβήτητα, τα κείμενα του Πλάτωνα και του Αριστοτέλη είναι διαχρονικά καθώς ερμηνεύουν τα δεδομένα του σήμερα, κοινωνικά και πολιτικά. Ακόμη και με μια βιαστική ματιά στο βράχο του Παρθενώνα, προσπερνά κανείς τη μουντάδα της πόλης και αντιλαμβάνεται την ουσία του πολιτισμού, της δημοκρατίας και της ελευθερίας. Γιατί η ομορφιά των αρχαίων μνημείων είναι αφετηρία για δημιουργικότητα, νέα ρεύματα και πολιτιστική αναγέννηση. Η αρχαία τέχνη είναι λοιπόν ζωντανή, καθώς τα έργα της εξακολουθούν να σηματοδοτούν την πορεία της ανθρωπότητας μέχρι σήμερα.

B2α.

Στην τελευταία παράγραφο του κειμένου εντοπίζονται οι εξής τρόποι πειθούς:

- **Επίκληση στο συναίσθημα**

Μέσα πειθούς: συναισθηματικά φορτισμένες λέξεις, μεταφορική χρήση του λόγου.

«Ιδού.... αέναο γίνεσθαι»

- **Επίκληση στη λογική:**

Μέσα πειθούς: Επιχείρημα

«Να γιατί....ελευθερίας»

B2β

«να δαμάσει το πάθος και τη μοίρα», «αποκρυστάλλωμα μιας ορθής και όρθιας σκέψης», «πλατιά ειρηνευτική κίνηση του θεϊκού βραχίονα», «συντροφικό συναπάντημα ανθρώπου με τους θεούς», «να αιχμαλωτίσει την τέλεια μορφή»

B3α

Επίτευγμα: κατόρθωμα

Δαμάσει: υποτάξει, τιθασεύσει, χαλιναγωγήσει

Μετάβαση: πέρασμα

Πληρότητα: ολότητα, ολοκλήρωση

Ουσιώδες: σημαντικό, καίριο, ουσιαστικό

B3β

Έλλογη: άλογη, παράλογη

Κοντά: μακριά

Συνοπτικό: αναλυτικό

Φυσικής: τεχνητής

Αιχμαλωτίσει: απελευθερώσει, απεγκλωβίσει

B4

Η σύνταξη που χρησιμοποιείται στην πρώτη πρόταση είναι η ενεργητική. Η μετατροπή της σε παθητική σύνταξη είναι:

Τα πλαίσια μιας πάντα ευνομούμενης και ισορροπημένης πολιτείας διαγράφονται από τον τεχνίτη.

Στη δεύτερη πρόταση χρησιμοποιείται ενεργητική σύνταξη. Η μετατροπή της σε παθητική είναι:

Το ζώο δαμάστηκε από την ελληνική τέχνη, πριν ανακαλυφθεί ο τέλειος άνθρωπος (από την ελληνική τέχνη).

Γ. Αγαπητοί συνδημότες/σες,

ή Κυρίες και Κύριοι,

με αφορμή τη σημερινή ημερίδα που διοργανώνεται στο δήμο μας με θέμα «Τέχνη και Ζωή» συγκεντρωθήκαμε όλοι εδώ για να ανταλλάξουμε απόψεις για τη σημασία της Τέχνης στη ζωή του ανθρώπου. Ως εκπρόσωπος του σχολείου μου έχω την ευκαιρία να εκφράσω κι εγώ με τη σειρά μου την προσφορά της Τέχνης στους νέους σήμερα καθώς και το πώς μπορεί το σχολείο να συμβάλλει στην ουσιαστική επαφή τους με αυτήν.

1^ο Ζητούμενο

Η συμβολής της Τέχνης:

-Πνευματικός Τομέας

- Καλλιεργεί τις πνευματικές δυνάμεις του νέου όπως την κρίση, την αφαιρετική ικανότητα, την αντίληψη, τη φαντασία μέσω της αποκωδικοποίησης του μηνύματος
- Διευρύνει τους πνευματικούς ορίζοντες του νέου ανθρώπου καθώς και τα ενδιαφέροντα του και τον βοηθάει να κατανοήσει πολύπλευρα την πραγματικότητα.
- Αποτελεί πηγή ιστορίας για μια εποχή, αφού αποτυπώνει στοιχεία της κοινωνικής ζωής ενός λαού σε συγκεκριμένη χρονική στιγμή.
- Συμβάλλει στη γλωσσική καλλιέργεια καθώς ο νέος έρχεται σε επαφή με το λογοτεχνικό λόγο

- Ηθικός τομέας

- Προβάλλει υψηλές ηθικές αρχές και αξίες (μηνύματα ειρήνης, δημοκρατίας ανθρωπισμού, οικουμενικής συνείδησης), έτσι απαλλάσσει το νέο από κακές συνήθειες, πάθη, εγωισμό, υποκρισία, ατομικισμό.

-Ψυχικός τομέας

- Συμβάλλει στην ψυχαγωγία του νέου.
- Απαλλάσσει από το άγχος της καθημερινότητας, τη μονοτονία και την υπερένταση.
- Βοηθάει τον νέο να εκτονωθεί και να απελευθερωθεί από την εσωτερική πίεση, να εκφράσει τα συναισθήματα, να ενισχύσει την αυτοεκτίμηση, να εξευγενίσει τη ψυχή του.

-Αισθητικός τομέας

- Καλλιεργεί την αίσθηση του ωραίου, του μέτρου, της συμμετρίας και αρμονίας εκλεπτύνοντας το αισθητικό κριτήριο του νέου.
- Διδάσκει το νέο να αντιμετωπίζει τα πράγματα μέσα από ένα άλλο πρίσμα που ξεφεύγει από τη χρηστική αντίληψη της ζωής.

-Κοινωνικός τομέας

- Προβάλλει συχνά κοινωνικά μηνύματα ευαισθητοποιώντας και ενεργοποιώντας την κοινή γνώμη.
- Αποτελεί δίαυλο επικοινωνίας που ενώνει τους ανθρώπους μέσω της βίωσης όμοιων συναισθημάτων.
- Προτάσσει το εμείς αντί του εγώ.

-Πολιτικός τομέας

- Συχνά ασκεί κριτική στην εξουσία, στηλιτεύει και αποδοκιμάζει κάποιους χειρισμούς των πολιτικών κάνοντας έτσι τον νέο να διαμορφώσει ολοκληρωμένη αντίληψη για τα πράγματα και να καλλιεργήσει την πολιτική του συνείδηση.

-Πολιτιστικός τομέας

- Επειδή αναδεικνύει τα ιδιαίτερα γνωρίσματα της ιστορίας ενός λαού, φέρνει τον νέο σε επαφή με τον πολιτισμό και την παράδοση και τον βοηθάει να συνειδητοποιήσει την εθνική του ταυτότητα.

-Διεθνικός τομέας

- Η τέχνη είναι γλώσσα διεθνής και με διαχρονική αξία και συμβάλλει στην επικοινωνία του νέου με τους νέους άλλων λαών και να τους δίνει τη δυνατότητα να ανταλλάσσουν στοιχεία και να εμπλουτίζουν την τέχνη και τον πολιτισμό του.

2° Ζητούμενο

Συμβουλή του σχολείου για ουσιαστική επαφή με την Τέχνη:

1. Απαλλαγή από τον τεχνοκρατικό χαρακτήρα και έμφαση στην πνευματική καλλιέργεια.
2. Ανάδειξη καλλιτεχνικών κλίσεων και ενδιαφερόντων των νέων μέσα από ευρύτερες καλλιτεχνικές δραστηριότητες.
3. Ενίσχυση υλικοτεχνικής υποδομής και αναβάθμιση της παρεχόμενης μουσικής, θεατρικής και εικαστικής παιδείας.
4. Εύληπτη και ελκυστική προβολή μέσα στα σχολικά εγχειρίδια και διεύρυνση γνωστικού πεδίου σχετικά ρεύματα, τεχνοτροπίες, εκφραστικά μέσα έργων.
5. Γνώση της παράδοσης και της ευρύτερης πολιτιστικής κληρονομιάς του τόπου.
6. Διοργάνωση εκθέσεων με έργα τέχνης, επισκέψεις σε μουσεία, μνημεία. Επαφές με καλλιτέχνες και λογοτέχνες.

Επίλογος

Αναφορά στο γεγονός ότι η τέχνη είναι απαραίτητη στη ζωή του νέου ανθρώπου καθώς είναι επίκαιρη και διαχρονική ταυτόχρονα και τον βοηθάει να γνωρίζει το παρελθόν, να αντιμετωπίζει το παρόν και να οραματίζεται το μέλλον.

Σας ευχαριστώ πολύ για το χρόνο σας και την προσοχή σας.